

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13.07.1988, sp. zn. 11 Tz 26/88, ECLI:CZ:NS:1988:11.TZ.26.1988.1

Číslo: 37/1989

Právní věta: I. Jednání obviněného, který splní pokyn odpovědného nadřízeného pracovníka, aby při práci pro organizaci v cizině používal vlastní motorové vozidlo a vzniklé náklady si nahradil tak, že v rozporu se skutečností vyúčtuje organizaci služební cesty na pracoviště v cizině a zpět, jako by je vykonal vlastním motorovým vozidlem, je pouze nesprávným účtováním mimořádných výdajů podle § 6 písm. d) vyhl. č. 18/1960 Sb., nikoli však trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 13.07.1988

Spisová značka: 11 Tz 26/88

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 4-5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Rozkrádání majetku v socialistickém řízení

Předpisy: 140/1961 Sb. § 132 odst. 1 písm. a

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Č. 37/I

I. Jednání obviněného, který splní pokyn odpovědného nadřízeného pracovníka, aby při práci pro organizaci v cizině používal vlastní motorové vozidlo a vzniklé náklady si nahradil tak, že v rozporu se skutečností vyúčtuje organizaci služební cesty na pracoviště v cizině a zpět, jako by je vykonal vlastním motorovým vozidlem, je pouze nesprávným účtováním mimořádných výdajů podle § 6 písm. d) vyhl. č. 18/1960 Sb., nikoli však trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 13. července 1988 sp. zn. [11 Tz 26/88](#).)

K stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČSR, Nejvyšší soud ČSR vyslovil, že usnesením městského soudu v Praze z

16. prosince 1987 sp. zn. 8 To 602/87 byl porušen zákon v ustanovení § 226 písm. a) tr. ř. ve prospěch obviněného.

Z odůvodnění:

Rozsudkem obvodního soudu pro Prahu 1 z 29. 6. 1987 sp. zn. 1 T 113/87 byl obviněný P. M. podle § 226 písm. a) tr. ř. zproštěn obžaloby pro trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c), odst. 2 písm. b), c) tr. zák., jehož se měl dopustit tím, že v době od ledna 1984 do září 1985 jako vedoucí pracoviště Pražského stavebního podniku v Leuna Werke v Německé demokratické republice účtoval ve 47 případech služební cesty z Leuna Werke do Prahy a zpět jako cesty vykonané vlastním motorovým vozidlem, ačkoli k těmto cestám využil vozidel svých spolupracovníků, kteří takto soukromě cestovali, a na své zaměstnavatelské organizaci tak neoprávněně vylákal 22 583,50 Kčs, čímž si vylepšoval svou finanční situaci.

Proti rozsudku obvodního soudu pro Prahu 1 podal obvodní prokurátor pro Prahu 1 odvolání, které městský soud v Praze usnesením ze dne 16. 12. 1987 sp. zn. 8 To 602/87 zamítl podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné.

V šestiměsíční lhůtě od právní moci (§ 272 tr. ř.) podal generální prokurátor ČSR v neprospěch obviněného P. M. proti usnesení městského soudu v Praze stížnost pro porušení zákona. V mimořádném opravném prostředku vytkl, že pokud obvodní soud pro Prahu 1 zprostil obviněného obžaloby z důvodů, že nepovažoval za prokázány úmysl obviněného rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví, odpovídalo to nikoli důvodu zproštění uvedenému v § 226 písm. a) tr. ř., ale důvodu uvedenému v § 226 písm. b) tr. ř. Avšak ani závěr, že nebyl prokázán úmysl obviněného rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví, nepovažoval generální prokurátor ČSR za správný. Poukázal na to, že obviněný vědomě účtoval své zaměstnavatelské organizaci náhrady za pracovní cesty vykonané svým motorovým vozidlem, ačkoli takové cesty neuskutečnil, a že tak získával z prostředků zaměstnavatelské organizace plnění, na které neměl nárok. Podle generálního prokurátora ČSR pro nedostatek úmyslného zavinění na straně obviněného nesvědčí ani to, že protiprávně postupoval v dohodě s tehdejšími podnikovým ředitelem. V dalším generální prokurátor ČSR vytkl, že nesprávné závěry obvodního soudu pro Prahu 1 nenapravit městský soud v Praze, který rozhodoval o odvolání obvodního prokurátora pro Prahu 1. V závěru stížnosti pro porušení zákona generální prokurátor ČSR navrhl, aby Nejvyšší soud ČSR vyslovil, že ve vytykaných směrech byl porušen zákon ve prospěch obviněného, aby zrušil usnesení městského soudu v Praze i rozsudek obvodního soudu pro Prahu 1 a aby dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud ČSR přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. na podkladě stížnosti pro porušení zákona správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení, jež mu předcházelo, a shledal, že zákon byl porušen.

Z důkazů, které byly provedeny v hlavním líčení, vyplývají okolnosti rozhodné pro zjištění, v jakém rozsahu si obviněný P. M. v kritickém období dal z prostředků Pražského stavebního podniku vyplatit náhrady za pracovní cesty z Leuna Werke do Prahy a zpět vykonané vlastním motorovým vozidlem, ačkoli tyto cesty s použitím vlastního motorového vozidla neuskutečnil. Těmito důkazy jsou zejména revizní zpráva útvaru podnikové kontroly Pražského stavebního podniku a její dodatky, doklady dokumentující účtování a proplácení příslušných náhrad, doklady dokumentující způsob dopravy obviněného v jednotlivých případech cest z Leuna Werke do Prahy a zpět, výpovědi obviněného a svědků z řad ostatních pracovníků Pražského stavebního podniku. Z odůvodnění rozsudku obvodního soudu pro Prahu 1 však není patrné, jak tento soud tyto důkazy hodnotil a jaká zjištění z nich vyvodil, protože jeho veškeré úvahy se omezily jen na subjektivní stránku žalovaného jednání obviněného, tj. na otázku jeho úmyslu rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví.

Z těchto úvah obvodního soudu pro Prahu 1 je zřejmé, že jeho závěr o nedostatku úmyslu obviněného rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví vycházel ze zjištění, že obviněný jednal v dohodě s tehdejšími ředitelem Pražského stavebního podniku J. Š., který tak obviněnému umožňoval získávat

určitou formu náhrady za nadměrnou amortizaci vlastního motorového vozidla používaného k plnění pracovních úkolů v rozlehlém areálu chemického provozu v Leuna Werke v NDR, dále z okolnosti, že obdobným způsobem si počínal předchůdce obviněného na daném pracovišti rovněž v dohodě s tehdejšími podnikovými řediteli J. Š. a konečně z toho, že obviněný neznal předpis upravující poskytování náhrad za používání vlastního motorového vozidla k pracovním cestám v cizině. Tyto úvahy obvodní soud pro Prahu 1 doplnil odkazem na to, že když později bylo uvedeno do provozu služební motorové vozidlo Pražského stavebního podniku v podmínkách, v nichž používal obviněný své vlastní motorové vozidlo k plnění pracovních úkolů, byly náklady na jeho provoz podstatně vyšší než náklady vynaložené z prostředků Pražského stavebního podniku posuzovaným způsobem na úhradu amortizace vlastního motorového vozidla obviněného.

Pro posouzení věci je významná především otázka, zda obviněný důvodně pobíral náhrady za amortizaci vlastního motorového vozidla používaného k plnění pracovních úkolů na svém zahraničním pracovišti v Leuna Werke v NDR.

Náhrady výdajů při zahraničních pracovních cestách upravuje vyhláška č. 18/1960 Sb. Podle § 6 této vyhlášky při zahraniční pracovní cestě přísluší zaměstnanci: a) dieta, b) náhrada výdajů za ubytování, c) náhrada výdajů za použití hromadných dopravních prostředků, resp. za nutné použití jiných dopravních prostředků v meziměstské dopravě, d) náhrada mimořádných výdajů, pokud byly ke splnění uložených úkolů nezbytně nutné. Ustanovením § 12 uvedené vyhlášky bylo ministerstvo financí zmocněno vydat k provedení vyhlášky směrnice, zejména o výši náhrad a způsobu jejich vyúčtování. Prováděcí směrnice ministerstva financí z 12. 7. 1972 č. j. VII/4-8921/72 byla publikována ve Finančním zpravodaji pod č. 65/1972. Problematiky používání motorových vozidel se týkají odst. 21, 22, 23 a 27 citované směrnice. Podle odst. 21 cesty motorovým vozidlem (socialistického sektoru) z tuzemska do zahraničí nesmějí být konány, lze-li splnění úkolu dosáhnout hospodárnějším použitím veřejného dopravního prostředku. K povolení cesty motorovým vozidlem je oprávněn vedoucí orgánu nebo organizace. K cestě soukromými motorovými vozidly může být dán vedoucím orgánu či organizace souhlas v případech účasti vozidel na automobilových a motocyklových závodech, v případech uvedených v příloze č. 3 (tato příloha upravuje nároky při cestě k nástupu práce v zahraničí, nároky na pracovních cestách v zahraničí, náhrady při cestě na dovolenou a cesty do ČSSR a zpět na náklad organizace), jakož i v případech, kdy jejich použití je prokazatelně hospodárnější než použití veřejného dopravního prostředku. V případech, kdy lze použít motorového vozidla, přísluší náhrada jen za pohonné hmoty a mazadla podle norem spotřeby nejkratší cestou, náklady za lodní přepravu, nejvýše však 50% hodnoty letenek turistické třídy, a kde není letecké spojení, nejvýše částka odpovídající hodnotě jízdenky II. třídy vlakem (podle počtu osob, které mají nárok na úhradu jízdného) a u motorového vozidla socialistického sektoru též diety a nocležné řidiče, poplatky za použití dálnice, parkování a garážování. Ostatní výdaje a rizika nese pracovník cestující soukromým motorovým vozidlem, pokud odpovědnost podle platných předpisů nenese příslušná organizace. Podle odst. 22 při cestách mimo obec místa jednání nebo výkonu smí být použito v zahraničí osobního motorového vozidla pouze v případech, kdy nelze použít veřejného hromadného dopravního prostředku. Podle odst. 23 se náhrady výdajů za použití dopravních prostředků v obci místa jednání neposkytují. Podle odst. 27 písm. b) pracovník je povinen hradit z diety výdaje za nutné použití dopravních prostředků v obci místa pracovního výkonu, výdaje za místní telefonní a poštovní poplatky. Z této obšírné citace ustanovení směrnice ministerstva financí publikované pod č. 65/1972 Finančního zpravodaje je zřejmé, že tato ustanovení se vztahují jen na cestu z tuzemska do zahraničí (tj. k nástupu do místa působení v cizině), dále na jednotlivé cesty mimo obec působení v zahraničí a konečně na cesty v rámci obce působení v zahraničí. Z citované dikce, ale i z obsahu a smyslu uvedených ustanovení vyplývá, že se nevztahují na situaci, v níž došlo k posuzovanému jednání obviněného. Ze strany obviněného totiž šlo o soustavné a v podstatě každodenní používání vlastního motorového vozidla k jízdám v rozsáhlém areálu velkého podniku, tedy v rámci pracoviště. Přitom používání motorového vozidla bylo nejen nedílnou součástí

samotného pracovního výkonu obviněného, ale i nezbytnou podmínkou úspěšného plnění pracovních úkolů, protože obviněný musel operativně řídit práce na více dílčích pracovištích dislokovaných po celém areálu podniku Leuna Werke o rozloze přes 20 čtverečních kilometrů. Obviněný působil jako vedoucí lešenářů Pražského stavebního podniku, který zajišťoval montáž lešení na výstavbě chemického podniku Leuna Werke v NDR v rámci vývozu sjednaného se zahraničním partnerem podnikem zahraničního obchodu Strojexport Praha, a k plnění jeho pracovních úkolů bylo nutné používání motorového vozidla v rámci samotného pracoviště, jak o tom ostatně svědčí též okolnost, že později zde Pražský stavební podnik uvedl do provozu pro tento účel své motorové vozidlo.

Podle § 6 písm. d) vyhlášky č. 18/1960 Sb. při zahraniční pracovní cestě přísluší zaměstnanci náhrada mimořádných výdajů, pokud byly ke splnění uložených úkolů nezbytně nutné. Jestliže pro úspěšné splnění úkolů obviněného bylo nutné, aby obviněný k svému pohybu v rámci pracoviště používal motorové vozidlo, a jestliže by obviněný bez motorového vozidla nemohl své úkoly řádně plnit, lze soudit, že organizace (Pražský stavební podnik), pokud obviněnému nedala k dispozici své služební motorové vozidlo, nevytvořila obviněnému podmínky pro úspěšné plnění jeho pracovních úkolů, jak bylo její povinností podle § 35 odst. 1 písm. a) zák. práce. Tento nedostatek však nahradila tím, že úkolem svého statutárního zástupce (ředitele podniku) souhlasila, aby obviněný k plnění svých pracovních úkolů na pracovišti používal vlastní motorové vozidlo. Je tedy odůvodněn závěr, že pokud obviněný za uvedených okolností používal svého motorového vozidla, vznikaly mu mimořádné výdaje, které byly nezbytně nutné ke splnění uložených úkolů. Z toho pak vyplývá, že mu příslušela i náhrada takových výdajů podle § 6 písm. d) vyhlášky č. 18/1960 Sb. Na tom nic nemění ani skutečnost, že prováděcí směrnice ministerstva financí publikovaná pod č. 65/1972 Finančního zpravodaje ve výčtu mimořádných výdajů tyto výdaje vysloveně neuvádí, protože tento výčet uvedený v ustanovení odst. 54 písm. a) - f) je pouze příkladný a nevyklučuje možnost náhrady též jiných, tj. výslovně uvedených mimořádných výdajů.

Dále pak vyvstává otázka výše těchto výdajů a jejich náhrady. Obviněný v souvislosti s provozem svého motorového vozidla na pracovišti pobíral z tzv. montážní pokladny náhrady za pohonné hmoty podle normované spotřeby a počtu skutečně ujetých kilometrů. Vzhledem k tomu, že v podmínkách daného pracoviště, které byly podstatně ovlivněny zvláštním prostředím chemického podniku, docházelo k nadměrnému opotřebením motorového vozidla, obviněný za účelem úhrady zvýšené amortizace pobíral měsíčně částky, které jsou předmětem jeho trestního stíhání. Výše těchto částek byla stanovena podnikovým ředitelem J. Š. tak, že byl určen limit 3000,- Kčs měsíčně, který obviněný neměl překročit při účtování svých pracovních jízd vykonaných vlastním motorovým vozidlem na trase Leuna Werke - Praha a zpět. Částka 3000,- Kčs měla podle pokynu podnikového ředitele J. Š. zahrnovat i ono nadsazení odpovídající vykázaným nevykonaným jízdám sloužícím jen ke krytí zvýšené amortizace vozidla během jeho používání na pracovišti v Leuna Werke. Podle výsledků dokazování tento způsob úhrady zvýšené amortizace podnikový ředitel J. Š. určil obviněnému ústním pokynem v návaznosti na pokyn, aby obviněný na pracovišti v Leuna Werke používal k plnění pracovních úkolů vlastní motorové vozidlo. Toto zjištění vychází z výpovědi obviněného. Nemohlo být sice ověřeno výsledkem svědka J. Š., protože ten mezitím zemřel, ale je nepřímou podporováno tím, že uvedený způsob úhrady v podniku prošel celým procesem zúčtování založeným na pouhém výkazu ujetých kilometrů, aniž obviněný vyplňoval obvyklý tiskopis cestovního příkazu, jakož i tím, že pracovníci činní při tomto zúčtování postupovali podle dlouhodobě ustálené praxe uplatňované již ve vztahu k předchůdci obviněného na jeho pracovním místě a také i tím, že o souhlasu podnikového ředitele, aby obviněný používal své motorové vozidlo s uvedeným limitem 3000,- Kčs měsíčně, věděl svědek V. K., ředitel závodu, v němž obviněný pracoval a který byl organizační složkou Pražského stavebního podniku. Z listinných důkazů založených na č. 1. 111-158 spisového svazku obsahujícího revizní zprávu a připojené doklady vyplývá, že v kritickém období obviněný obdržel na náhradách za používání vlastního motorového vozidla k pracovním cestám na trase Leuna Werke - Praha a zpět

celkem 40 362,- Kčs. V tom je zahrnuto i 47 nevykonaných jízd, v souvislosti s nimiž obviněný obdržel žalovanou částku 22 583,50 Kčs. Z obsahu uvedených dokladů vyplývá, že obviněný nikdy nepřekročil určený limit 3000,- Kčs měsíčně. V tomto rámci na úhradu zvýšené amortizace jeho vozidla používaného na pracovišti v Leuna Werke připadala v průměru částka 1075,30 Kčs měsíčně. Přitom obviněný používal své vozidlo k plnění pracovních úkolů na pracovišti v Leuna Werke v rozsahu vyjádřeném ujetím asi 2500 km měsíčně. V této souvislosti nelze pominout, že nástupce obviněného na jeho pracovním místě svědek J. T. při plnění stejných úkolů najezdil se služebním vozidlem organizace asi 2900 km měsíčně a že na provoz služebního vozidla organizace byla v podmínkách, v nichž pracoval a používal své vlastní motorové vozidlo obviněný, stanovena organizací výše režijních nákladů 11 800,- Kčs měsíčně. Bez významu není ani zjištění, že předchůdce na pracovním místě obviněného V. K. měl od podnikového ředitele J. Š. stanoven k témuž účelu limit 5000,- Kčs měsíčně. Ze všech těchto skutečností, zejména z porovnání částek, které obviněný na úhradu zvýšené amortizace svého vozidla přijal, počtu ujetých kilometrů na pracoviště a podmínek používání služebního vozidla, které organizace na pracovišti obviněného nakonec uvedla do provozu, vyplývá, že obviněným přijaté částky byly přiměřené podmínkám provozu vozidla a rozsahu jeho používání k plnění úkolů na pracovišti a že jejich přijetím obviněný nezpůsobil škodu na majetku v socialistickém vlastnictví.

K tomu přistupuje i nedostatek úmyslného zavinění obviněného ve vztahu ke škodě na majetku v socialistickém vlastnictví. V této souvislosti je významné zejména to, že iniciativa k posuzovanému způsobu úhrady zvýšené amortizace vzešla od zaměstnavatelské organizace obviněného, resp. od jejího ředitele jako statutárního zástupce, který z vlastní iniciativy rozhodl, že obviněnému se bude zvýšená amortizace jeho vozidla hradit stejně jako jeho předchůdci, a určil jen jinou výši limitu, který tato úhrada nemá překročit. Přitom podle ustanovení § 5 písm. b) vyhlášky č. 18/1960 Sb. je zaměstnanec povinen řídit se příkazy vysílající organizace, což je podle § 4 odst. 1 vyhlášky č. 18/1960 Sb. organizace, která ukládá svému zaměstnanci vysílanému do zahraničí splnění úkolu v zahraničí. V podstatě jen tím je třeba doplnit úvahy obvodního soudu pro Prahu 1 a městského soudu v Praze týkající se nedostatku úmyslu obviněného rozkrádat majetek v socialistickém vlastnictví.

Z uvedeného je zřejmé, že se Nejvyšší soud ČSR neztotožnil se stížností pro porušení zákona, pokud namítala, že jednání obviněného vykazovalo znaky trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák. (nehledě na případnou přísnější právní kvalifikaci). I když se obviněný vědomě dopouštěl podvodného jednání v tom, že vykazoval pracovní cesty z Leuna Werke do Prahy a zpět, jako by je vykonal vlastním motorovým vozidlem, a přijal v návaznosti na to náhrady za použití vlastního motorového vozidla, šlo jen o nesprávný způsob účtování mimořádných výdajů podle § 6 písm. d) vyhlášky č. 18/1960 Sb., které však byly věcně opodstatněné a které byly obviněnému hrazeny důvodně. Vzhledem k tomu, že obviněný tímto jednáním nezpůsobil škodu na majetku v socialistickém vlastnictví a že jeho jednání nebylo takovým úmyslem ani vedeno, není posuzovaný skutek trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. c) tr. zák. ani jiným trestným činem a lze ho v krajním případě hodnotit jako porušení pracovní kázně.

Tomuto závěru odpovídá ustanovení § 226 písm. b) tr. ř., podle něhož měl být obviněný správně zproštěn obžaloby. Aplikace ustanovení § 226 písm. a) tr. ř. nepřicházela v posuzovaném případě v úvahu, protože skutek, pro nějž byl obviněný stíhán, se stal, neboť obviněný se dopustil jednání spočívajícího ve vykazování pracovních cest, jako by je vykonal vlastním motorovým vozidlem, a přijal náhrady za použití vlastního motorového vozidla při těchto cestách. Tento skutek však není trestným činem.

Z toho vyplývá, že obvodní soud pro Prahu 1 porušil zákon v ustanovení § 226 písm. a) tr. ř. ve prospěch obviněného, neboť ho zprostil obžaloby z příznivějšího důvodu, než odpovídalo stavu věci. Městský soud v Praze, který zamítl odvolání obvodního prokurátora pro Prahu 1 jako nedůvodné,

porušil zákon v ustanovení § 256 tr. ř. ve prospěch obviněného, protože uvedené pochybení obvodního soudu pro Prahu 1 nenapravit a nesprávně se ztotožnil s jeho vadným postupem.

Nejvyšší soud ČR proto z podnětu stížnosti pro porušení zákona vyslovil, že napadeným usnesením a v řízení, jež mu předcházelo, byl takto porušen zákon ve prospěch obviněného.